

Из нашето минало

ХАНЪ ИСПЕРИХЪ

Бъше към края на лътото на 660 година. Върнато утро на късното лъто пламъцитъ на жертвената клада се издигнаха високо, полюлявани от тихия утринен вѣтръ. Отъ кладата далеч чакъ до хоризонта бѣха наредени грамаднитѣ коли-шатри, съзапрегнати и готови за пѣтъ коне. А встрани и отпред конниците въ пълно бойно и походно въоръжение седѣха на малкитѣ си кончета и чакаха заповѣдитѣ на своитѣ началници.

Ханъ Исперихъ

Изведнажъ откъмъ първата шатра се отдѣли личенъ конникъ, последванъ отъ други шестъ. Конникътъ, самъ великиятъ ханъ, спрѣ бѣлия си жребець близо до кладата, а до него застанаха великитѣ боили. Жрецитѣ чакаха при кладата да направятъ великото жертвоприношение преди потеглянето на войската и народа въ неизвестния пѣтъ. Великиятъ жрецъ Табу заповѣда да донесатъ предъ хана голѣмо вързано куче. — Велики хане, сине Кубратовъ, разсѣчи това куче и го игори на кладата, за да омилостивишъ боговетѣ и ги помолитъ да ти помогнатъ въ новото дѣло. Ханъ Исперихъ извади отъ ножницата, препасана на кръста подъ желѣзната броня, извитата си кжса сабя и съ единъ замахъ разсѣче вързаното животно. — Както тече кръвьта на това куче, така да тече и моята, ако не бѣда вѣренъ на своя народъ и не го изведа на сигурно и безопасно мѣсто, — съразвълнуванъ и тържественъ гласъ извика великиятъ ханъ

и хвърли разрѣзаното жертвено куче въ пламъцитъ на кладата. Буйниятъ огънь скоро обърна жертвата на прахъ и димъ. — Готови за пѣтъ! — даде заповѣдь ханъ Исперихъ. Командата се поде отъ военоначалницитѣ и стигна до последния войникъ. Великиятъ ханъ Исперихъ поведе своята орда къмъ великата рѣка Дунавъ. Преминаването на голѣмата рѣка не стана тъй бързо и лесно съ приготвенитѣ дървени салове и лодки. Дори рѣката взе и нѣколко жертви. Най-трудната работа, преминаването на рѣката, най-последно се свърши. Ордата се настани временно на отсамния брѣгъ въ Мала Скития. А самиятъ ханъ съ своитѣ боили и военоначалници навлѣзе навътре въ островъ Певки, образуванъ отъ двата най-долни рѣквари на великата рѣка и Понтийското море. Отъ стрѣмнитѣ и високи като стени брѣгове на рѣката ханътъ и боилитѣ потеглиха на юго изтокъ къмъ морето. Отначало мѣстността бѣше висока и не тъй равна. Следъ едномдневенъ преходъ тѣ навлѣзоха въ равна като тепсия низина, обрасла съ буйна трева. На следния денъ тѣ нагазиха изведнажъ и незабелязано въ бластисти мѣста, прикрити съ висока трѣстъ. А далечъ задъ тѣхъ блеснаха подъ заходящото слънце тъмнитѣ и неспокойни води на морето.

— Какво ще кажете за мѣстото, велики боили? — запита ханъ Исперихъ. — И по-рано ти казахме, велики хане, че мѣстото е добро. За конетѣ и добитъка има пасища, а за хората лесно се намира храна отъ селищата и крепоститѣ покрай рѣката. Ние сме съгласни да настанимъ хората си на този островъ — отговори кѣвханъ Онегабъ. — А вие какво ще кажете? — обърна се ханътъ къмъ другитѣ боили и военоначалницитѣ. — Ние намираме мѣстото добро и за отбрана, и за нападение, — отговори другарьтъ Цокъ. — Тогава ще останемъ тукъ. Преди още да настѣпятъ първитѣ студове на ранната зима, новитѣ поселници на острова се настаниха добре и спокойно си заживѣха.

Никола Никитовъ

ЖЕЛАНІЕ

Чувай, що те питамъ,
Щърко дългокракъ,
до година нали
ще се върнешъ пакъ?

Чувашъ ли ме, Щърко,
азъ ти обещавамъ,
гнѣздото ти старо
нѣма да развалямъ.

Но кога отново
ти се пакъ завърнешъ,
една молба искамъ,
Щърко, да изпълнишъ:

отъ странитѣ южни
топли като пещъ,
плата и букварче
да ми донесешъ.

Георги Хрусановъ

Ангелъ Каралийчевъ

Роденъ е на 21 августъ 1902 година въ с. Стражица Горно-Орѣховско. Сега живѣе въ София. Ангелъ Каралийчевъ е още доста младъ, а е написалъ много книги, повечето отъ които сж за малкитѣ. Неговото име ще срещнете въ всѣка читанка подъ нѣкой хубавъ разказъ изъ живота на нашето село, което той рисува съ голѣма любовъ. Написалъ е книгитѣ: „Крилатъ юнакъ“, „Богородична сълза“, „Честитъ човѣкъ“, „Приказенъ свѣтъ“, „Край огнището“, „Дѣловата броеница“, „Кладенче“, „Божиатъ ратай“ и др. Той работи и въ кооперативното дѣло. Редактира в „Кооперативна просвѣта“. Съставилъ е детската антология „Кошеръ“ и съ Н. Монева „Народна кооперативна читанка“.

ЛЪВЪ И МИШКА

Басня отъ Л. Н. Толстой

Лъвътъ сплѣл. Една мишка минала по тѣлото му. Той се събудилъ и я уловилъ. Мишката почнала да му се моли: — Пустни ме, пѣкъ и азъ ще ти помогна нѣкога. Лъвътъ се засмѣлъ, че една мишка му обещава помощъ, и я пуналъ. Веднажъ ловци поставили

примка и уловили лъва. Заревалъ той, замѣталъ се, но напраздно. Мишката дочула рева на лъва, дотичала, пререзала вжжето, па му рекла: — Помнишъ ли, ти се смѣеше и не вѣрваше, че ще мога да ти се отплатя, а сега, видишъ ли, — живѣи и отъ миша помощъ.

Красотитѣ на родната страна

Петропавловскиятъ манастиръ

На едно скалисто възвишение, заобиколено съ малка гжста гора, близо до градъ Лѣсковецъ, е кацналъ Петропавловскиятъ манастиръ. Въ миналото той е игралъ голѣма роля. Тукъ е била и първата българска духовна семинария. Голѣмото земетресение, което стана презъ 1913 година, разруши църквата на манастира и голѣма часть отъ неговитѣ сгради. Сега той

е полуразрушенъ и почти изоставенъ.

Исправенъ на скалитѣ предъ него, човѣкъ вижда почти цѣлата дунавска равнина, разтлала се като голѣма шарена черга, и чуднитѣ извивки на Янтра, водитѣ на която блѣстятъ подъ лжитѣ на слънцето.

Колко е хубава нашата родина и колко прелести има въ нея!

РОДЕНЪ КРАЙ

Любя родния си край съ китнитѣ долини и Балкана горделивъ, планинитѣ сини.

Любя родния си край, птичкитѣ, цвѣтята. Слънчо свѣтълъ и засмѣнъ, грѣйналъ въ небесата.

На сребристия потокъ струитѣ пѣнливи, на славейчето въ леса пѣснитѣ звънливи.

Любя родния си край съ малката кжшурка, гдето първомъ азъ видѣхъ майчина милувка.

Гдето въздухътъ е чистъ, свѣтълъ и простора — и безгриженъ, волень днесъ тичамъ безъ умора.

Николай Розалиевъ

ЧУДНАТА СРЕЩА

Това лѣто, презъ една лунна нощъ, по забулената планинска пътека за връхъ Комъ се чу дрѣзгава кашлица. Изъ подъ клонитѣ изкочиха двама космати мъже съ дули въ устата, кожени чанти и дълги ками на пояситѣ. Следъ тѣхъ се показа грамадно, черно куче. — Да свиемъ къмъ Синия виръ, Постоле — пошенна първинтѣ. — Какво ще диримъ? И... тѣдѣва шетатъ горскитѣ. Хайде нагоре! Сринаха се нѣколко кжсчета камѣкъ, прошаренитѣ гърбове се изгубиха и всичко затихна. Само за мигъ прошумѣха букитѣ, отъ билото долиташе звѣнътъ на кучовлашко стадо, а въ дола безсънниятъ потокъ

събаряше канари, пѣеше за малини, снѣгъ и тъмни клисури... Пѣтницитѣ се слушваха, приборсваха чела и предпазливо дебиѣха. Следъ часъ задниятъ каза: — Чакай. Ще слѣземъ вече въ дола. Стѣпвай внимателно следъ мене. По ломове, кореняци и храсталаци тѣ се смѣгнаха близо до единъ виръ. Водата му лъщѣше като живакъ. Надъ нея играеха сѣнки. — Радойко, азъ ще заста на подъ канарата. Щомъ се приготвя, драсни кибрита и освѣти вира — каза по-възрастниятъ. Добре — отвърна по-младиятъ и неусѣтно заплѣлъ. Следъ малко кибритътъ свѣтна. Мрежата изви крайгъ, шумрна въ най-спокойния край на

вода и всичко затихна. — Има ли? — допгълзъ при другаря си Радойко. — Има зеръ. Щомъ свѣтне ненадейно, тя се сковава на мѣстото и мрѣжата я похлупва. Дрѣжъ, дрѣжъ, ей! Това е пѣстърва. Дрѣжъ, или всичката ще скочи пакъ въ водата. Извива се като змия... — Ще хвърляшъ ли още? — прибираше въ торбата си Радойко. — Ще опитамъ, ама нека малко поседимъ. И мълчи. Ако ни пипнатъ, както е забранена пѣстървата — не знамъ! Дватамъ очистиха мрежата и мълчеливо се оттеглиха. После повторно свѣтна, бай Постолю извлѣче още една и весело отсѣче: — Сега стига, че и за другъ пѣтъ да има. Хайде! И все така, другаритѣ забеднаха нагоре по вироветѣ. Луната се наклони. Студътъ се изостри. Тѣмнината се сгжсти и нощта се заговти да се дигне. Тогава стигнаха тъменъ виръ самъ подъ върха. Настаниха се и Радойко драсна кибрита, но веднага из-

крещѣ: — Постоле, мечка! Бай Постолю се въртна и изтрѣпна. На петъ крачки отъ него бѣше исправенъ грамаденъ мечокъ. — Радойко, на помощ! — викна той и изтегли камата си. Другарьтъ му дотича и се нареди съ голъ ножъ до него. Луната бѣше пробила гжстата шума и осветляваше широки гърди, космати лапи и страшна уста съ блѣскави зѣбни. Сърдцата на рибаритѣ подскачаха. Тѣ не сменяха очи отъ косматото страшилище. — Радойко, не мърдай! Нека дойде до насъ — рече бай Постолю. Мечокътъ пристѣпи крачка съ разперени ржце и зловещо заломоти. Изведнѣжъ нѣщо се метна отъ храститѣ и се впи въ гърба му. Мечокътъ изрева, въртна се, сграби едрото куче и като дрипа го плесна въ срѣдъ вира. После пристѣпи още две крачки и, като се държеше на страна отъ ножеветѣ, извърши нѣщо нечувано. Той се изсмѣ високо и предизвикателно, из-

ригна цѣлъ потокъ плюнки и съ тѣхъ по редъ ръси другаритѣ, докато кучето го нападна втори пѣтъ... Тогава още по-високо се изсмѣ, накара кучето да си хване очитѣ, обърна се и царствено потѣна между бороветѣ, които криеха вира!.. Другаритѣ оърѣха гърбове на скалата и приборсваха изпотени чела. Сърдцата имъ се поуспокоиха, космитѣ имъ се слегнаха. Тѣ почнаха отново да виждатъ, да чуватъ. Кучето имъ лаеше на отсрещната височина. Планината ечеше отъ виковетѣ на изплашенитѣ кучовласи, ала не можеха още да разбератъ сънъ ли бѣше това, или истина. Защо имъ се изсмѣ? Защо ги заплю тоя балкански юнакъ? Дали защото бѣха излѣзли съ ножове и трима срещу единъ? Или защото се бѣха промѣкнали ноще да плякосватъ въ неговото високо, тихо и дивно царство, което самъ ревново бранѣше? Кой знае!.. Но контрабандиститѣ веднага гузно си трѣгнаха обратно. Борисъ Василевъ